

BRUKERERFARING

er kun én del av menneskers livserfaring

KRONIKK

Av: Ragnhild Audestad og Espen Freng, KoRus - Oslo

Det å ha brukererfaring er bare én del av et menneskes livserfaring, og etter hvert blir det forhåpentligvis en mindre og mindre del. Dette må vi som fagpersoner ta hensyn til.

For mange brukerrepresentanter oppleves det som positivt å kunne dele sin erfaring med det formål å øke kunnskapsnivået blant fagfolk, og gjerne i samarbeid og utveksling. De fleste av oss er enige om at det kan være svært fruktbart å høste inn den erfaringskunnskapen som tidligere brukere formidler. Men det finnes noen dilemmaer vi bør være oppmerksomme på.

I opptrappingsplanen for rusfeltet (2016 – 2020) står det at: «mangelen på systematisk innhenting og anvendelse av brukererfaringer, synliggjør behovet for å styrke brukernes rolle både på system- og individnivå i utviklingen av tjenestene og innholdet i disse».

”

Å KOMME SEG UT
AV RUSMIDDELMISBRUK
ER STERKT KNYTTET
TIL ENDRING

Det å innhente brukernes erfaringer kan være så mangt. Det kan være på individnivå hvor brukerne tar aktivt del i sin behandling, gjennom brukerundersøkelser, gjennom at brukere ansettes som erfaringskonsulenter, samt brukeres deltakelse på systemnivå. Dette er bare noen eksempler, og det er ingen tvil om at dette er verdifulle erfaringer som gir ny innsikt i hvordan tjenestetilbudet bør være.

Er fagfolk flinke til å reflektere over og å se hvilken betydning denne rollen kan ha for en brukerrepresentant? Er vi med på å opprettholde deres identitet som rusmiddelmissbruker? Finnes det et tidsbegrensende perspektiv på hvor lenge en kan representere en gruppe en tidligere var del av? Og er begrepet «bruker» stigmatiserende og kategoriserende? Og til slutt, hva med relasjonen og maktbalansen mellom personene og kunnskapsnivåene? Dette er noen punkter det kan være nyttig å reflektere over.

Endring av identitet

Som brukerrepresentant må man være bevisst på sin egen brukererfaring, samtidig skal man ikke utlevere hele livet sitt. Dette kan være en hårfin balansegang. Er det brukerens egne erfaringer som er viktige? Og hvordan skal man løfte disse enkelterfaringene opp på et systemnivå? Hvordan kan en enkelt brukers perspektiv være gyldig for flere?

Å komme seg ut av et rusmiddelmissbruk er sterkt knyttet til endring. Det å være i behandling er å gjennomgå en endringsprosess relatert blant annet til en

Foto: Colourbox

persons identitet. Mange har store utfordringer knyttet til denne endringsprosessen. De fleste av oss har erfaring med at endring også kan smerte.

Forhåpentligvis endres noe av identiteten i denne prosessen, slik at vedkommende ikke kun henger igjen som «tidligere (mis)bruker». Det å ha brukererfaring er bare en del av et menneskes livserfaring, etter hvert blir det forhåpentligvis en mindre og mindre del. Kan det noen ganger hindre videre utvikling å være «for mye» brukerrepresentant?

Tidsbegrenset gyldighet

Å benytte egen erfaring for å hjelpe andre til å bli bedre, er i seg selv en god strategi. Det bidrar også til optimisme og gir eksempler på suksess. Dette er viktige historier å formidle. Men er det en tidsbegrensning på hvor lang «gyldighet» erfaringen har? Bli denne kunnskapen på lik linje med annen kunnskap videreutviklet? Kan det å formidle kunnskap i kraft av å ha en tidligere identitet som bruker hindre videre utvikling? For hva er det vi som fagpersoner trenger av erfaringskunnskap?

Fagpersoner besitter mye kunnskap, både erfaringskunnskap gjennom å ha jobbet innen feltet og teoretisk kunnskap. Både tidligere brukeres erfaring og behandlerens erfaring er individuelle historier. For å illustrere dilemmaet vedrørende tidsbegrenset gyldighet, kan vi peke på ungdomstiden. Vi har alle vært unge, men det er ingen tvil om at ungdommen i dag er annerledes enn for bare 30 år siden. Gjør det

oss mennesker kvalifisert til å jobbe som ungdomskonsulenter at vi var ungdommer for 30 år siden? I likhet med identitet, endrer nettopp også miljøene og vilkårene seg.

Personlig egnethet

Er man personlig egnet til å være brukerrepresentant fordi man har gjort seg en spesiell livserfaring, eller skal man stille andre krav til rollen? Hvilken kompetanse skal en brukerrepresentant ha? Hvilke krav skal man stille til brukerrepresentasjon på ulike nivåer? Det er også viktig å se på veiledning og kompetanseheving for brukerrepresentanter, slik man gjør for andre ansatte.

Det er viktig å se på maktbalansen mellom partene. Hvem legger føringer for hva som skal gjennomføres? Hvordan er samspillet mellom teoretisk fagkunnskap og egne erfaringer? Hvordan ivareta begge perspektiv? Individuelle erfaringer er individuelle erfaringer, og ikke nødvendigvis en kollektiv sannhet. Det er likevel viktige historier, men hvordan bruke disse historiene på systemnivå? Hva gjør dette med historiefortelleren?

Dette er eksempler på dilemmaer man bør være oppmerksom på i samarbeidet mellom brukerrepresentanter og samarbeidspartnerne.

